

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 14 (57)

Заснований в 1996 році

Рівне – 2016

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 14 (57). — Рівне: РДГУ, 2016. — 170 с.

Збірник наукових праць містить статті з оптимізації процесу навчання іноземних мов у закладах освіти гуманітарного та технічного напрямів, з питань освіти в ретроспективі та сьогоденні, становлення особистості в контексті парадигми життєтворчості та проблем, реалій і перспектив педагогічного менеджменту, із загальноосвітніх проблем формування особистості, використання особистісно-зорієнтованих, інтерактивних, інформаційно-комунікаційних й інших інноваційних освітніх технологій, історичного досвіду навчання та виховання у дошкільних, загальноосвітніх і вищих навчальних закладах.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних працівників, вихователів та вчителів, викладачів та студентів вищих навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Безкоровайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробйов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Войтович Ігор Станіславович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Руденко Володимир Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славистичного університету);

Сверлюк Ярослав Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 6 від 30.06.2016 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Пластова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

проектів, уроки з елементами інсценування та театралізації.

Такі уроки проводяться як своєрідні уроки – «відкриття», де учень працює з особистісно-значущим для нього змістом, а вчитель показує йому, як він може працювати з цим змістом на різному матеріалі.

Необхідно відзначити творчу активність педагогічних колективів загальноосвітніх навчальних закладів м. Рівне, які є базою для проходження педагогічної практики студентами факультету іноземної філології Рівненського державного гуманітарного університету. Це ЗНЗ №№ 1, 3, 15, 19, 24, 25, 27, Рівненська державна гуманітарна гімназія, Колегіум. Заслуговує на увагу наполегливий і часто результативний пошук вчителями нових технологій навчання, які генеральною освітньою метою сучасної школи визначили збереження і розвиток індивідуальної своєрідності особистості учня.

Досвідчені педагоги активно включають комунікативний компонент у навчальну діяльність: посилюючи не інформаційний потенціал уроку, а ціннісний. Такий підхід до організації навчання і уособлює в собі особистісно зорієнтований.

Висновок. Таким чином, сучасні інноваційні педагогічні технології є важливим резервом підвищення якості навчання іноземної мови. Особистісно зорієнтований підхід надає можливість реалізувати себе в пізнанні, навчальній діяльності та поведінці, спираючись на його суб'єктивний досвід, здібності, інтереси, ціннісні орієнтири. Практика підтверджує, людина, яка мотивована на досягнення, готова до максимального розвитку своїх здібностей, до постійної зміни і реалізації своїх потенційних можливостей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2-х кн. Кн. 1.: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: наук. видання / І.Д. Бех. – К.: Либідь, 2003. – 280 с.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. / І.М. Дичківська. – [2-ге вид., допов.]. – К., Академвидав. – 2012. – 352 с.
3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. українського видання доктор пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
4. Ніколаєва С.Ю. Сучасні підходи до викладання іноземних мов / С.Ю. Ніколаєва, О.М. Шерстюк // Іноземні мови – 2002. – №1. – С. 39-46.
5. Тарнопольський О.Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти. – Дніпропетровськ: ДУЕП, 2005. – 246 с.
6. Ярмоленко О.М. Сучасні технології у вивченні іноземної мови [Електронний ресурс] / О.М. Ярмоленко. – Режим доступу: <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2010/txt/Yarmolenko.php>. – Загол. з екрану.

О.В. БЕСКОРОВАЙНАЯ. ИННОВАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА: ПРОБЛЕМЫ ТЕОРИИ И ПРАКТИКИ

Резюме. В статье раскрыты теоретические положения о сущности и содержания понятия «инновационная деятельность», изучено реализацию задач интерактивных технологий обучения иностранному языку в контексте личностно ориентированного подхода.

Ключевые слова: инновационная деятельность, личностно ориентированный подход, педагогические технологии обучения иностранному языку.

O.V.BEZKOROVAINA. INNOVATIVE ACTIVITY OF LANGUAGE TEACHER: PROBLEMS OF THEORY AND PRACTICE

The summary.. The article deals with theoretical principles about the nature and content of the concept of «innovation». The need to find the ways to intensify the use of interactive technologies of teaching foreign language in the context of individually oriented approach is analyzed.

Key words: personality oriented approach, interactive learning, educational technology of learning a foreign language, innovation.

Рекомендовано до друку.
Д-р. пед. наук, проф. Г.П. Коваль.

Одержано редакцією 12.06.2016 р.

УДК: 373 (477) (091)

Л.В. УСАЧ

УКРАЇНЬСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ШКОЛА В ПОГЛЯДАХ ПРОВІДНИХ ДІЯЧІВ ФІЛОСОФСЬКО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ

Резюме. В статті проаналізовано погляди провідних діячів філософсько-педагогічної думки на сутність побудови і функціонування української національної школи. Акцентується увага на необхідності врахування національного педагогічного досвіду при розбудові сучасної школи України.

Ключові слова: національні цінності, національна ідея, українська культура, українознавчий зміст, рідномовне навчання, народна педагогіка, вчитель української школи.

© Л.В. Усач, 2016

Постановка проблеми. Обов'язковою умовою розбудови національної системи освіти є пошуки та органічне втілення конструктивних ідей, які є фундаментом вітчизняної філософсько-педагогічної традиції.

Процеси глобалізації, що охопили всі ланки людської цивілізації, знаходять все більше відображення і в системі освіти. Гуманістичне спрямування освіти, формування всебічно розвиненої людини, поєднання інтересів особистості із загальнолюдськими цінностями та інтересами стали реальністю сьогодення. Тому постає потреба в реалізації нової парадигми в освіті, що базується на основі загальнолюдських цінностей, за умови збереження української національної ідентичності та використання ідей кращих умів національної філософсько-педагогічної думки.

Національна освіта сьогодення потребує формування не лише системи умінь, навичок, опанування культурних надбань, але й системи ціннісних орієнтирів. Вона передбачає визнання національних цінностей як визначальних. До них належать: українська ідея, що втілює в собі прагнення до державності та соборності, патріотизм, готовність до захисту Батьківщини, почуття національної самоповаги і гідності, історична пам'ять, повага до національних символів, любов до рідної культури, мови, національних свят і традицій, орієнтація власних зусиль на розбудову Української держави, прагнення до духовного життя тощо.

У сучасній Україні сформовані умови для створення національної школи. Варто лише пам'ятати, що розробка змісту, форм, методів і засобів здійснення навчально-виховного процесу повинні житися та удосконалюватися на національному ґрунті, вбираючи в себе гуманістичні та інтелектуальні ідеї педагогіки зарубіжжя.

Аналіз останніх досліджень. Різні аспекти становлення і розвитку національної школи в Україні досліджували сучасні вчені – О. Вишневський, С. Золотухіна, В. Майборода, Н. Мещерякова, Г. Сагач, М. Стельмахович, Б. Ступарик, Г. Філіпчук та інші. Історію розвитку школи і освіти, зокрема в Західній Україні у період панування Австро-Угорщини та Польщі вивчали Л. Баїк, А. Ігнат, М. Євтух, О. Макарушка, О. Маковей, Б. Мітюров, Ф. Науменко, О. Хічій та інші.

У сучасних дисертаційних роботах, ряді наукових праць знайшли відображення питання комплексної оцінки історичного розвитку освіти в західному регіоні (В. Гомонай, В. Моцак, Б. Ступарик), становлення української гімназійної освіти (О. Бабіна, В. Бобров, О. Вишневський, І. Курляк). Також мають місце дослідження діяльності культурно-освітніх товариств (Г. Білавич, Л. Вовк, З. Нагачевська, С. Сухорський).

Аналіз діяльності і творчості носіїв національної освітньо-філософської думки початку її розвитку входять до предметного поля сучасних дослідницьких пошуків Л. Березівської, Н. Дічек, Л. Пироженко, Н. Побірченко, Т. Самоплавської, О. Сухомлинської, результатом яких стало видання хрестоматії "Маловідомі першоджерела української педагогіки (друга половина XIX – XX ст.)". У поле зору авторів увійшли маловідомі педагогічні праці, узагальнений опис творчої біографії, конструктивні ідеї про вітчизняну освіту таких українських світочів: М. Драгоманова, М. Костомарова, П. Куліша, О. Кониського, Б. Грінченка, І. Франка, В. Науменка, І. Огієнка та ін.

Постановка завдання. Розбудова національної системи освіти і виховання неможлива без вивчення історії їх розвитку, врахування тих досягнень і недоліків, які були притаманні процесові їх еволюції. Тому важливо поглянути в історичне минуле, проаналізувати його, з метою творчого використання для розвитку сучасної педагогічної теорії і практики.

Виклад основного матеріалу. Вивчення історико-педагогічної літератури показує, що вже із XVI ст. у свідомості передових мислителів України утверджувалася думка про те, що вирішальну роль у відродженні нації має відіграти розвиток шкільництва. Прихильники українського національного відродження поклали великі надії на освіту для рідного народу. Школу вони вважали могутнім засобом піднесення національної культури та самосвідомості народу. Завдяки їхнім енергійним діям було засновано нові освітньо-культурні вогнища й осередки, що пропагували й оберігали рідне слово, віру, культуру, звичаї, традиції, розвивали школу, освіту, педагогіку. Провідними осередками такої діяльності стали Острозька академія, братські школи, Києво-Могилянська академія.

До прикладу, навколо Острозької академії згуртувалися провідні наукові сили тогочасних українських земель, справжні інтелектуали, просвітники й патріоти: Герасим Смотрицький, Йов Княгиницький, Василь Суразький, Дем'ян Наливайко, Мелетій Смотрицький, Іван Борецький, Дмитро Самозванець та інші. Серед вихованців і викладачів Києво-Могилянської академії було чимало видатних педагогів, діячів науки і культури України: Ф. Прокопович, С. Полоцький, Є. Славинецький, І. Борецький, І. Копинський, І. Гізель, П. Могила, С. Яворський, Г. Кониський, гетьмани Б. Хмельницький та І. Самойлович, український філософ і педагог Г. Сковорода та багато інших.

Визначали освіту як головний чинник поступу та гарант того, що українська нація посяде гідне місце серед цивілізованих народів громадсько-просвітницькі діячі Г. Врецьона, А. Волошин, Б. Заклинський.

У другій половині XIX століття постала плеяда культурно-громадських діячів, письменників педагогів, які плідно працювали на ниві просвітництва українського народу, становлення національної системи навчання і виховання дітей та молоді: П. Куліш, М. Костомаров, М. Драгоманов, О. Кониський, П. Чубинський, С. Ніс, В. Антонович, Т. Рильський, П. Житецький, К. Михальчук, Ф. Вовк, М. Лисенко, М. Старицький, І. Нечуй-Левицький, О. Русов, О. Потебня і багато інших. Їхня публіцистична діяльність та епістолярна спадщина відіграли визначну роль у становленні української школи, втіленні в життя концепції національного виховання. Пріоритетними педагогічними цінностями цього періоду розвитку педагогічної думки стали українська мова,

патріотизм, історизм, народність, релігійні морально-естетичні постулати.

Базовим завданням національної школи українські вчені та педагоги вбачали успадкування духовного надбання українського народу. До факторів відновлення історичної пам'яті вони відносили все, що відображає історичний шлях нашого народу: історію, літературу, народну творчість, музичне і малярське мистецтво, історію культури, родинні традиції тощо; наголошували при тому на необхідності організації діяльності освітніх закладів на основі рідномовного навчання.

Надзвичайно важливу роль у боротьбі за українську школу відіграли суспільно-політичні "Громади" в Наддніпрянській Україні, у Західній Україні – "Просвіта", "Українське педагогічне товариство", політичне товариство "Народна Рада" та ін. Представники "Громад" ставили за мету формування національної ідеї та національної ментальності, розвиток та збереження української культури як окремого, специфічного утворення. Ці педагогічні культурологічні пошуки мали етнографічний, етнологічний характер, полягали у виявленні, збиранні та розкритті джерел народної педагогіки – українського фольклору, звичаїв, обрядів, релігійних вірувань, символів, народного мистецтва, дитячих розваг, іграшок тощо. Другий напрямок їхніх пошуків був історичним, полягав у дослідженні "старовини", в основному Козацької доби, звідки черпалися виховні ідеали.

Українські просвітники започаткували створення українських підручників для дорослих і дітей. Важливу роль у цьому процесі відіграло Наукове товариство імені Т.Г. Шевченка у Львові, яке здійснювало велику роботу спрямовану на становлення української мови, її термінології та лексики, а отже на употужнення справи, пов'язаної з національною ідентифікацією, онтологією українського духу.

Діяльність громадських товариств стала одним із важливих джерел розвитку української культури, усвідомлення українцями себе як нації. З кінця XIX ст. національні ідеї підхопили "Просвіти", діяльність яких зосереджувалась на завданнях освіти для народу: видання книг українською мовою для використання в школах, організація "Народних будинків", фахових шкіл, різноманітних курсів, розширення бібліотек, створення "Батьківських гуртків", заснування стипендійних фондів для бідних дітей, щоб дати їм можливість здобути освіту. Широкого розвитку в діяльності товариства набули дошкільні заклади, дитячі садки, захоронки, світлиці тощо. Зусиллями товариства в Галичині відкривалися народні школи. Товариство "Просвіта" та інші товариства й організації, які воно створило, виховували дитину в любові до свого народу та власної землі, що є зразком при відродженні й розвитку національної школи. У працях педагогів і громадських діячів початку XX ст. (М. Грушевського, А. Артимовича, М. Василенка, С. Васильченка, Б. Грінченка, О. Іванчука, І. Огієнка, С. Русової, І. Штепенка, С. Сірополка, Ф. Сушицького, П. Холодного, І. Ющишина та ін.) основоположними для національної освіти визнано принципи народності, народну філософію, національний дух та національні ідеали. Головною стає вимога націоналізації шкільництва, суть якої полягає в тому, щоб пристосувати школу до потреб української суспільності, її життя, завдань і обставин.

Перший в історії проект закону про розбудову українського шкільництва опублікував у Львові у 1913 році голова "Педагогічно-Наукової комісії" товариства "Взаємна поміч Українського Вчителства" І. Ющишин. Вимагаючи навчання дітей рідною мовою, він одночасно передбачав зміну змісту освіти та підготовку вчителів. У вересні-грудні 1913 р. в журналі "Світло" було надруковано розроблений Я. Чепігою "Проект української школи", в передмові до якого автор вказував, що відродження українського народу "вимагає дійсної природної школи, в котрій навчання проводилось би на рідній для дитини мові, де б вона могла одержати справжню освіту". Ця школа мала бути колективним утворенням і організацією народною, а освіта – глибоко національною.

Теоретичні здобутки українських педагогів були покладені в основу організації шкільництва в Українській Народній республіці та Західно-Українській Народній Республіці. Школа розбудовувалася за такими принципами: по-перше, школа є єдиною в тому розумінні, що вся система освіти утворює одну школу, яка має один напрямок і забезпечує вільний перехід учнів від нижчого до вищого ступеня – ця школа є загальноосвітньою. По-друге, нова школа є національною (зміст освіти має будуватися на українознавчих підвалинах). По-третє, школа є виховною (виховний процес в ній повинен бути пройнятий національним духом з позицій любові до рідного краю). І, нарешті, школа є діяльною (готувати підростаюче покоління до життя та праці).

Прогресивно мислячі науковці-теоретики, вчителі-практики, діячі культури, що бачили необхідність становлення української освіти незмінно наголошували на необхідності рідномовного навчання. Адже мовою навчання в освіті (Наддніпрянська Україна) була чужа для українського народу російська мова, що оберталася денационалізацією молодого покоління. І. Нечуй-Левицький вказував на те, що в краю погана перспектива, "перспектива темна, як ніч, якщо не діють школи з навчанням рідної мови". Освітня, наукова, культурна діячі обстоювали навчання рідною мовою, розглядаючи її як визначальний засіб морального, духовного формування особистості та її національної самосвідомості, як необхідну умову існування самого народу, його освіти, культури, прогресу. Наголошувалося, що мова – це літопис життя нації, її долі, характеру, ролі й місця у світі, особливостей національної традиції.

Одним із дієвих засобів побудови національної освіти вважав рідну мову і О. Кониський, стверджуючи, що материнська мова нерозривно пов'язана із свідомістю народності, це мова внутрішніх думок і спроба замінити її чужою зредує знищення індивідуальності особистості. Насильницька русифікація, за переконанням О. Кониського, завдасть Україні непоправної моральної, релігійної, економічної і політичної шкоди й доведе її до ще більшої духовної темноти. Народ, який втратив свої етнографічні, релігійні, мовленнєві традиції, звичаї, відмінності не може повноцінно розвиватися, навчати і виховувати дітей.

З цього приводу М.С. Грушевський зазначав, що: "... треба добиватися того, щоб по школах у нас учено по-українськи ... треба горнутися до свого, українського, заохочувати до нього, розширювати його всякими

способами. Бо інакше як на своїй народній українській основі не стане наш народ просвіченим, не вийде з теперішньої темноти, злиднів і пониження" [1, 25].

Вимога навчання рідною мовою звучала не лише з боку окремих культурно-освітніх діячів, але й з боку різноманітних громадських організацій, "Просвіт", з'їздів, просвітницьких товариств, українського вчительства.

Обґрунтовували громадські діячі та просвітники XIX ст. і думку про те, що опору для педагогічної науки варто шукати в народній педагогіці. (І. Верхрцький, К. Романчук, А. Вахнянин, М. Полянський, Г. Врецьона, В. Ільницький, О. Партацький, О. Барвінський та ін.). За їхнім переконанням виховний досвід і мудрість народу мають стати тим підмурівком, на якому буде зведено національну освіту та виховання. Український етнограф П. Чубинський наголошував на вивченні народних традицій та звичаїв, бо це "свого роду моральний кодекс, правові закони, за якими народ будує своє суспільне життя". Б. Заклинський вважав, що етнографічні матеріали мають сприяти усвідомленню українцями всієї неповторності української культури як неоціненного народного багатства і є фактором збереження його етнічної самобутності. А С. Русова наголошувала на тому, що підвалина національної школи – це єднання її з людиною, бо школа вже не стоїть самотньо, мов ... відокремлена від села фортеця русифікації, пригноблення людності, – а весело одчиняє двері і вікна селянському життю: це центр освіти на селі, центр не тільки морального, а й ... політико-громадського виховання, без якого не розвиватиметься нове життя" [5, 133].

Представники педагогічної громадськості, прогресивні українські діячі важливим засобом національного виховання та освіти підростаючих поколінь в українській школі вважали народознавство. І. Франко писав: "Виховання народу мусить вирости з традицій, з культурного стану того народу, мусить корінитися в характері, привичках народу, інакше се буде даремна трата часу й сил" [6, 15]. Наприкінці XIX ст. в науковий обіг за пропозицією М. Драгоманова було введено термін "українознавство". М. Грушевський, пояснюючи це поняття наголошував, що українознавство охоплює всі наукові дисципліни про український народ і Україну і має проходити наскрізним лейтмотивом усього освітнього процесу, наповнюючи зміст кожного навчального заняття українознавчим змістом.

Ще одним важливим фактором у розбудові української школи визнавалося питання ролі вчителя, його підготовки для української школи. На думку П. Чубинського, школа потребує вчителя, покликання якого - праця задля народної освіти. "Такий учитель не просто має володіти певними знаннями, бути достатньо культурно розвиненим, а водночас стати і народником, і чесним навчителем, і захисником селянина, ... щоб майбутні вчителі ставали близькими тамтешнім людям, розуміли їхні інтереси й потреби" [4, 356]. На нестачу підготовлених належним чином учителів вказував й І. Франко у праці "Наші народні школи і їх потреби". Монографія Я. Чепіги "Самовиховання вчителя" (1913 р.) стала у нагоді не одному поколінню педагогів. У ній визначено роль учительства у суспільстві, розкрито необхідність та шляхи його розвитку та удосконалення. Автор називає вчителя "довірем народом", "довірем нації у вихованні й освіті нового покоління". Багато інших просвітників та вчених (А. Волошин, Б. Заклинський, І. Ющишин, В. Науменко, М. Сумцов, К. Стеценко, О. Маковей, С. Васильченко та ін.) наголошують на важливій та вирішальній ролі вчителя у становленні національної української освіти.

Висновки. У сучасному розумінні національна школа – це державно-громадська установа, яка формує та оберігає національну культуру, невіддільна від національного ґрунту і коріння свого народу, організацією, змістом і формами роботи відповідає національно-культурним потребам України. Національна школа є соціальним інститутом нації і покликана зберегти її дух, мову, культуру, сприяти їх відродженню, розвитку і розквіту. Засвоюючи національний зміст освіти і виховання, підростаюче покоління має усвідомити свою приналежність до народу, історія якого сягає у глибоку давнину, багата славними сторінками і видатними особистостями, зрозуміти, що цей народ волелюбний та дружній, талановитий і працьовитий.

Основою навчально-виховної роботи в національній школі має бути національна система виховання, національна історія, географія, музика, література, фольклор, мистецтво тощо. Діти мають ознайомлюватися з основами національної культури, освоювати традиції, обряди, звичаї, які створювалися народом упродовж його багатовікової історії, поєднувати одержані знання із культурою народів світу.

Дослідження корифеїв педагогіки та відомих мислителів минулого щодо розбудови українського шкільництва – основа для процесу становлення сучасної школи в Українській державі. "Настав час зрозуміти, що у нас під ногами є ґрунт – давня педагогічна культура, на яку ми можемо твердо стати. Наша глибинна історія дає можливість побачити шкільництво на різних етапах розвитку, зрозуміти шляхи та засоби виживання, виходу із кризових станів, особливості зигзагів розвитку. Знаючи, що послужило для прориву освіти, а за яких умов стався занепад, можна прогнозувати майбутнє школи, вийти з лабіринту суперечностей сучасності" [5, 121].

Нинішній стан відновлення і розбудови української національної системи освіти потребує поглибленого вивчення її витоків, аналізу творчості видатних представників національної еліти, узагальнення та систематизації ідей, поглядів, положень, висловлених світочами прогресивної думки минулого.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грушевський М. Про українську мову і українську школу / М. Грушевський. – К., 1991.
2. Любар О.О. Історія української школи і педагогіки: навч. посіб. / О.О. Любар, М.Г. Стельмахович, Д.Т. Федоренко; за ред. О.О. Любара. – К.: Т-во "Знання", КОО, 2003.
3. Ступарик Б.М. Національна школа: витоків, становлення: навч.-метод. посібник / Б.М. Ступарик. – К.: ІЗМН, 1998.

4. Українська педагогіка в персоналіях. У двох книгах. Кн.1. / за ред. О. Сухомлинської. – К.: Либідь, 2005.
5. Усатенко Т.П. Українська національна школа: минуле і майбутнє / Т.П. Усатенко. – К.: Наукова думка, 2003. – 284 с.
6. Франко І.Я. Хома з серцем і Хома без серця / І.Я. Франко // Твори. – Т.22.

Л.В. УСАЧ. УКРАИНСКАЯ НАЦИОНАЛЬНАЯ ШКОЛА ВО ВЗГЛЯДАХ ВИДНЫХ ДЕЯТЕЛЕЙ ФИЛОСОФСКО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ МЫСЛИ

Резюме. В статье проанализировано взгляды видных деятелей философско-педагогической мысли о сущности организации и функционирования украинской национальной школы. Акцентируется внимание на необходимости учета национального педагогического опыта в процессе развития современной школы в Украине.

Ключевые слова: национальные ценности, национальная идея, украинская культура, украиноведческое содержание, обучение на родном языке, народная педагогика, учитель украинской школы.

L.V. USACH. UKRAINIAN NATIONAL SCHOOL IN THE VIEWS OF EMINENT PHILOSOPHICAL AND PEDAGOGICAL THOUGHT

The summary. The article analyzes the views of leaders of philosophical and educational thought on the nature of construction and operation of Ukrainian national school. The attention is focused on the need to take account of national teaching experience in building modern schools in Ukraine.

Key words: national values, national idea, Ukrainian culture, The Content, ridnomovne training, public education, teacher Ukrainian school.

Рекомендовано до друку.

Д-р. пед. наук, проф. С.Г. Карпенчук.

Одержано редакцією 07.04.2016 р.

УДК: 370: 316. 613

В.В. ВЕРБЕЦЬ

МОНІТОРИНГ ЕСКАЛАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ДИСКОМФОРТУ ОСОБИСТОСТІ

Резюме. У статті аналізується ескалація соціально-психологічного напруження в молодіжному середовищі в контексті соціальних трансформацій українського суспільства, репрезентуються результати соціально-педагогічного моніторингу ціннісних орієнтацій студентської молоді та пропонуються рекомендації щодо переведення інтелектуального потенціалу особистості в соціально продуктивний простір.

Ключові слова: соціально-педагогічний моніторинг, конфліктний потенціал, молодіжне середовище, ескалація напруження.

Постановка проблеми. Вищий навчальний заклад – один із найбільш ефективних соціальних інститутів, який органічно пов'язаний із фундаментальними основами державного устрою, його суспільно-політичною і соціально-економічною організацією та найвагоміший чинник становлення та розвитку інтелектуального потенціалу молодого покоління. Тому надзвичайно важлива проблема сьогодення – налагодження систематичного вивчення впливу об'єктивних чинників на функціонування вищих навчальних закладів й унеможливлення негарздів соціально-економічного, психолого-педагогічного та інформаційного характеру. Актуальна проблема сьогодення – аналіз об'єктивних та суб'єктивних бар'єрів в навчально-виховному процесі ВНЗ, які тримають у полоні невичерпний та нереалізований соціальний потенціал студентської молоді, що відповідно дозволяє зменшити руйнівну дію негативних чинників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначимо, що широкого резонансу набули соціологічні дослідження В. Головенко, В. Докаша, І. Кононова, В. Онищука, Л. Сокурянської, М. Туленкова, Л. Хижняк, С. Щудло, Д. Яковлева, які проводяться з метою визначення динаміки соціально-педагогічного процесу в кількох вимірах соціального простору й часу [7, 228-334].

Мета наукової статті – проаналізувати результати моніторингу соціально-педагогічних проблем функціонування ВНЗ та визначити перспективні напрями поглиблення якості навчального процесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із перспективних шляхів оптимізації соціально-освітніх процесів ВНЗ є запровадження системи соціально-педагогічного моніторингу. Зазначимо, що соціально-педагогічний моніторинг – це інтегрована сукупність методів збору, аналізу, інтерпретації, репрезентації й впровадження інноваційних методик та технологій у навчально-виховний процес освітнього закладу на основі врахування впливу потенціалу «зовнішнього» та «внутрішнього» соціально-педагогічного середовища і порівняння з базовими параметрами евристичної педагогічної моделі. Завдяки багатовекторного запровадженого соціально-педагогічного моніторингу та евристичності аналітичних процедур можна вирішувати проблеми узгодження функціонування всіх компонентів педагогічного процесу і значно поглибити їх ресурсний потенціал. Зазначимо, що ефективним засобом налагодження зв'язку між ВНЗ і соціальною практикою, між професорсько-викладацьким колективом і студентським середовищем є соціально-педагогічний моніторинг, який передбачає як локальні соціальні, соціологічні, психолого-педагогічні, так і

ЗМІСТ

<i>Руденко В.М.</i> Особистісно-орієнтована професійна освіта: культурно-цивілізаційний контекст.	3
<i>Безкоровайна О.В.</i> Інноваційна діяльність викладача іноземної мови: проблеми теорії та практики.	10
<i>Усач Л.В.</i> Українська національна школа в поглядах провідних діячів філософсько-педагогічної думки.	14
<i>Вербець В.В.</i> Моніторинг ескалації соціально-психологічного дискомфорту особистості.	18
<i>Галатюк Т.Ю.</i> Зміст методологічної культури учня у контексті сучасної парадигми природничої освіти.	22
<i>Сойчук Р.Л.</i> Сутність та особливості використання рефлексивно-експліцитного методу у вихованні національного самоствердження в учнівській молоді.	26
<i>Баліка Л.М.</i> Роль шкільних бібліотек Рівненщини з відродження національного виховання у 90-х роках ХХ ст.	29
<i>Галатюк Ю.М.</i> Особливості проектування творчої навчальної діяльності на основі методу спостереження.	32
<i>Купчик Л.Є.</i> Шляхи реалізації наступності іншомовної освіти у шкільному освітньому дискурсі Австрії.	36
<i>Павлюк Г.С.</i> Виховання міжкультурної комунікації дітей молодшого шкільного віку.	39
<i>Ціпан Т.С.</i> Особливості роботи з текстом на уроках англійської мови.	41
<i>Ковальська Н.О.</i> Педагогічні умови виховання гуманістичного ідеалу молодших школярів у позакласній роботі: теоретичний аспект.	44
<i>Коханевич М.І., Джава Н.А.</i> Формування лексичної компетентності на початковому етапі навчання іноземної мови.	48
<i>Горобець І.А.</i> Методика навчання іноземних мов та її завдання.	51
<i>Середюк Л.А.</i> Проектування комунікативного середовища учнів засобами інтерактивних методик при вивченні іноземної мови.	55
<i>Мороз Л.В., Кушнір Н.В., Ковалюк В.В.</i> Лінгвокультурологічний аспект англійської мови як важливий чинник впливу на мовну ситуацію в Україні.	60
<i>Перова С.В.</i> Критерії та показники сформованості ключових компетентностей майбутніх учителів іноземної філології.	63
<i>Павелків К.М.</i> Підготовка майбутніх учителів іноземної мови до професійно-педагогічної діяльності: теоретичний аспект.	69
<i>Вакуленко О.Л.</i> Системна організація ресурсних матеріалів – запорука формування іншомовної комунікативної компетенції у сфері професійного дискурсу.	73
<i>Приймак С.А. Лисюк С.А.</i> Використання методу кейсів в системі професійної іншомовної освіти.	77
<i>Шевченко О.В.</i> Критерії сформованості комунікативної компетентності студентів гуманітарних спеціальностей у процесі вивчення філологічних дисциплін.	80
<i>Божок О.С.</i> Педагогічні умови формування мовно-методичної компетентності майбутніх учителів іноземної мови.	83
<i>Мороз Л.В., Дуброва А.С., Трофімчук В.М.</i> Використання інноваційних технологій у процесі іншомовної підготовки студентів немовних спеціальностей.	86
<i>Лобанова С.І., Стернічук В.Б.</i> Роль зовнішньої мотивації при вивченні іноземних мов студентами технічних вищих навчальних закладів.	89
<i>Літвінчук А.Т.</i> Інтегративні тенденції сучасної інженерної освіти.	92
<i>Шіба А.В.</i> Формування внутрішньої мотивації студентів-філологів у процесі вивчення іноземної мови.	96
<i>Маковська Г.Я., Пархоменко О.Т.</i> Міжпредметні зв'язки як дидактична проблема при викладанні іноземних мов за професійним спрямуванням.	99
<i>Губіна А.М., Мартинюк А.П.</i> Використання аудіовізуальних засобів навчання іноземної мови у немовних вищих навчальних закладах.	102
<i>Перішко І.В.</i> Критерії оцінювання рівня сформованості фонетичних навичок усного мовлення студентів факультету іноземної філології.	105
<i>Джава Н.А., Пивоварчук Т.О.</i> Завдання, вправи та способи інтеракції під час заняття з іноземної мови.	108
<i>Терещенко Т.В.</i> Використання соціального сервісу «подкаст» як інноваційна методика навчання говоріння (на матеріалі німецької мови).	110
<i>Гронь Л.В.</i> Оптимізація навчання вільного переказу студентів мовних факультетів вищих навчальних закладів.	113
<i>Кузло Н.М.</i> Особливості підсистеми вправ з формування англословної лінгвістичної компетенції студентів будівельних спеціальностей.	116
<i>Триндюк В.А., Тишко Н.М.</i> Підготовка студентів вищих технічних навчальних закладів до складання міжнародних тестів.	120
<i>Наливайко О.Б.</i> Особливості контекстної підготовки студентів медичних університетів.	123
<i>Івашкевич І.В.</i> Психолого-педагогічний аналіз структури професійної компетентності майбутніх юристів.	127

Ящук Ю.В., Пойнар Л.М. Особливості вираження засобів когезії у китайській мові (на матеріалі Китайських засобів масової інформації).	131
Янцур М.С. Профорієнтаційна підготовка педагогів у розвинутих країнах світу.	134
Герасименко О.А., Фещук Ю.В., Сингаївський Д.В. Конструювання корпусних меблів засобами графічної програми “PRO 100” майбутніми вчителями технологій і профільного навчання.	141
Войтко А.І. Особливості підготовки майбутніх вчителів трудового навчання і технологій до проведення професійних проб з учнями 8-9-х класів.	145
Сіпайло В.О. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в процесі підготовки вчителів технологій (на прикладі профілю «Швейна справа»).	148
Янцур Л.А. Розвиток художніх видів діяльності дітей з різними освітніми потребами в умовах спільного навчання.	151
Степанова О.І. Психолінгвістичні основи розвитку мовлення дітей дошкільного віку.	154
Симонович Н.В. Веб-квест як засіб активізації пізнавальної діяльності учнів у процесі трудового навчання.	158
Хоронжевський О.М. Навчально-методичне забезпечення процесу формування основ гігієнічної культури в учнів основної школи на заняттях трудового навчання.	160
Оксенюк І.В., Панчук А.П. Формування безконфліктної поведінки футболістів під час тренувань.	164
Відомості про авторів.	167